

Chaos in de thuissituatie en de manier waarop ouders hun kinderen opvoeden: is er een relatie tussen de chaos nu en vroeger bij ouders thuis?

Kelly Rikkelman, s1907115

Masterproject - Rondom het jonge kind

Forensische Gezinspedagogiek

Inleverdatum: 29-07-2019

1e lezer: A. Slappendel

2e lezer: L. Alink

**Universiteit
Leiden**

Inhoudsopgave

Abstract	03
Inleiding	04
Opvoeding en hechting	04
Hardhandige opvoeding en ontwikkeling kind	06
Chaos	06
Chaos en opvoeding	07
Chaos en ontwikkeling kind	07
Dagelijkse beslommeringen	08
Dagelijkse beslommeringen, opvoeding en ontwikkeling kind	08
Huidig onderzoek	09
Methode	11
Procedure	11
Participanten	12
Instrumenten	12
Analyses	13
Resultaten	14
Univariate data inspectie	14
Bivariate data inspectie	17
Chaos nu en hardhandig opvoeden	17
Chaos vroeger en chaos nu	18
Dagelijkse beslommeringen als moderator tussen chaos nu en hardhandig opvoeden	18
Discussie	20
Conclusie	20
Limitaties	21
Aanbevelingen	22
Literatuurlijst	24

Abstract

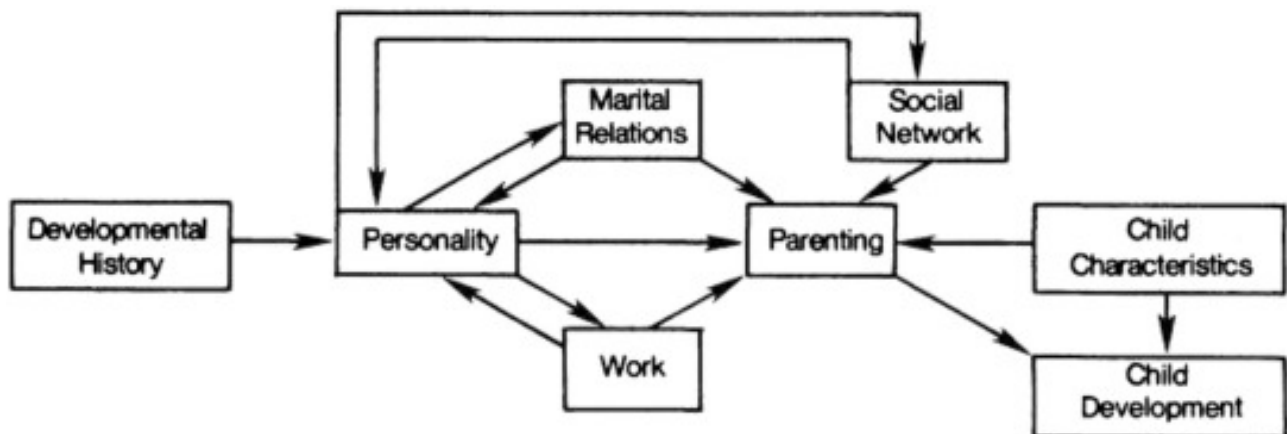
Parenting is a ras concept and is something that can be influenced by different aspects. It is however of crucial importance for the parent-child bonding and in what way the child attaches to his/her mother. Because of prior research it is well known that sensitive parenting influences the way children attach to their parent(s). If the parent shows sensitive parenting there will most likely develop a secure attachment between child and parent. This sensitive parenting can be influenced by multiple external factors, like chaos and parenting daily hassles, which can lead to harsh parenting and can increase the risk of problem behaviour in children. The goal of this study is to further investigate the relationship between chaos in the parents household during their own childhood and the chaos in their own household as parents themselves. Does this influence the way they raise their children and does parenting daily hassles function as a moderator between household chaos and harsh parenting? Families were selected by amount of household chaos and the age of their youngest child. If selected, the families would get home visits and would randomly be selected to either get the actual intervention or the dummy intervention. There were no significant results found within the analyses. Nonetheless, these results do give insight on the relationship between household chaos, parenting daily hassles and harsh parenting. With this insight it is possible to do further research on this subject to make it possible to improve interventions, make them more effective, possibly shorter and more cost efficient.

Inleiding

Opvoeding en hechting

Er is veel onderzoek gedaan naar de relatie tussen ouder en kind en naar de invloed van opvoeding op deze relatie. Opvoeding is een breed concept dat uit allerlei verschillende aspecten bestaat. Volgens het verwerkingsmodel van Belsky (1984) wordt opvoeding vormgegeven door meerdere aspecten. Zo is in figuur 1 te zien dat opvoeding beïnvloed wordt door persoonlijkheid, werk, het sociale netwerk en echtelijke relaties, maar ook door de eigenschappen van het kind.

Door de jaren heen is het steeds duidelijker geworden dat er nog veel meer factoren, zoals etniciteit, kwaliteit van de gemeenschap en SES, een rol spelen in het leven van ouders die elk op zijn eigen manier weer invloed hebben op de manier van opvoeden (Kotchick & Forehand, 2002). Luster en Okagaki (1993) hebben het verwerkingsmodel van Belsky (1984) uitgebreid tot het ecologische systeem van ouderschap. In dit model zijn alle overige factoren verwerkt, die in het model van Belsky (1984) nog ontbraken. Zo wordt ook de sociale context meegenomen waarin SES, etniciteit, gemeenschap en de buurt een rol spelen.

Figuur 1. Verwerkingsmodel met bepalende factoren voor het ouderschap. Overgenomen van “The determinants of parenting: A process model,” geschreven door J. Belsky, 1984, *Child Development*, vol. 55, pp. 83–96.

Opvoeding is een flexibel aspect, waar veel invloed op uitgeoefend kan worden en ook kan veranderen in de loop der tijd. De manier van opvoeden is echter wel van cruciaal belang voor de vorming van de ouder-kind relatie. Er is dan ook veel onderzoek gedaan naar de relatie tussen opvoeding en hechting, waarbij naar voren is gekomen dat een sensitieve opvoeding van essentieel

CHAOS, DAGELIJKSE BESLOMMERINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

belang is voor een veilige hechting tussen het kind en de primaire verzorger (Bretherton, 1992). In veel gevallen is de primaire verzorger de moeder (Bretherton, 1992).

Binnen een sensitieve opvoeding worden signalen van het kind tijdig gesignaleerd, juist geïnterpreteerd en wordt er op een gepaste wijze gehandeld, zodat de behoeften van het kind worden vervuld (Ainsworth, 1963,1967). Wanneer aan deze aspecten wordt voldaan, ontstaat er in de meeste gevallen een veilige hechting tussen moeder en kind (Ainsworth, 1963, 1967; Bowlby, 1988).

Bij een veilige hechting tussen moeder en kind voelt het kind zich veilig in het bijzijn van de moeder en durft hij/zij te exploreren in het bijzijn van de moeder. Het kind weet dat het kan vertrouwen op de zorg van zijn/haar moeder wanneer hij/zij deze zorg nodig heeft. Bij een onveilige hechting kan het kind niet vertrouwen op een consequente reactie van de moeder wanneer het kind signalen afgeeft zorg nodig te hebben. Dit zorgt ervoor dat kinderen minder op de moeder rekenen en meer op zichzelf (Ainsworth, 1963).

Er zijn drie vormen van onveilige gehechtheid: onveilig vermijgend, onveilig ambivalent en gedesorganiseerd (Richters & Volkmar, 1994). Bij een onveilig vermijdende gehechtheid heeft het kind geleerd niet langer te vertrouwen op de hulp of steun van zijn/haar moeder. Dit komt doordat hij/zij dermate vaak is afgewezen in tijden dat er hulp of steun nodig was. Kinderen zoeken bij deze vorm van onveilige hechting de ouder niet op en zijn vooral gefocust op de omgeving (Richters & Volkmar, 1994). Bij een ambivalente gehechtheid wisselt het kind tussen wel en geen beroep doen op de moeder wanneer dit nodig is. De moeder heeft in het verleden op wisselende manier gereageerd of niet gereageerd, waardoor het kind niet meer weet of het wel kan vertrouwen op de moeder of niet. Hierbij zoekt een kind veelal op een claimende wijze het contact met moeder en is hij/zij weinig tot niet geïnteresseerd in het exploreren van zijn/haar omgeving (Richters & Volkmar, 1994). Tot slot is er de gedesorganiseerde gehechtheid, waarbij het kind een verstoorde gehechtheidsrelatie met zijn/haar moeder heeft. Deze vorm van gehechtheid ontstaat vaak wanneer kinderen in een onveilige situatie opgroeien, waarbij bijvoorbeeld sprake is van mishandeling of depressie van een van de ouders. Kinderen ontvangen in zo een situatie vaak aan de ene kant steun, maar leven tegelijkertijd in angst voor wat de ouder straks gaat doen. Het kind is bij deze vorm van onveilige hechting erg wisselvallig in hoe hij/zij omgaat met het zoeken van contact of nemen van afscheid. Hierbij valt op dat kinderen uit het niets verstijven of bang worden, of dat zij contact proberen te zoeken en zich dan in eens bedenken (Richters & Volkmar, 1994).

Hardhandige opvoeding en ontwikkeling kind

Uit onderzoek blijkt dat een hardhandige manier van opvoeden een veilige hechting tussen moeder en kind tegengaat. Kenmerkend van een hardhandige opvoeding is dat de ouder vaak op een overdreven manier naar hun kind reageert wanneer hij/zij iets doet wat de ouder tegenstaat (Vollmer & Mobley, 2013). Deze wijze van opvoeden gaat veelal samen met agressie, zowel fysiek als verbaal, schreeuwen, het tonen van woede en heel streng zijn (Arnold et al., 1993; Vollmer & Mobley, 2013).

Er zijn verschillende risicofactoren die de kans op hardhandig opvoeden verhogen. Zo is er uit onderzoek naar voren gekomen dat ouders die op jonge leeftijd kinderen krijgen, meer hardhandig opvoeden laten zien dan ouders die op latere leeftijd kinderen krijgen. Naast leeftijd heeft de gezondheid van de ouder, en dan met name de mentale gezondheid, invloed op de manier waarop zij opvoeden (Belsky, 1984). Wanneer ouders aan psychische klachten lijden, laten zij vaker hardhandig opvoeden zien dan wanneer ouders gezond zijn (Belsky, 1984).

Een hardhandige opvoeding staat niet alleen een veilige hechting tussen moeder en kind in de weg, het heeft ook een negatieve invloed op de ontwikkeling van het kind. Zo is er een positieve relatie tussen externaliserend probleemgedrag bij kinderen en hardhandig opvoeden door zowel moeder als door vader (Park et al., 2016). Uit onderzoek blijkt dat kinderen met een moeilijk temperament gevoeliger zijn voor hun omgeving dan kinderen met een makkelijk temperament (Belsky et al., 1998). Dit maakt dat voor deze kinderen de effecten van hardhandig opvoeden groter zijn dan voor kinderen met een makkelijk temperament, wat maakt dat kinderen met een moeilijk temperament een grotere kans hebben probleemgedrag te ontwikkelen (Belsky et al., 1998). Ook hebben kinderen een verhoogd risico op overgewicht wanneer zij opgroeien in een huishouden waar een hardhandige opvoedingsstijl gehanteerd wordt (Rhee et al., 2006), wat de kans op verschillende ziektes in de volwassenheid, zoals diabetes, kanker en hartproblemen, vergroot (Vollmer & Mobley, 2013).

Chaos

Naast bovengenoemde risicofactoren op hardhandig opvoeden, zijn er nog andere externe factoren die de kans op hardhandig opvoeden vergroten. Chaos is daar één van. Er zijn verschillende vormen van chaos. In verschillende studies wordt onderscheid gemaakt tussen gedesorganiseerde chaos, waarbij er onder andere sprake is van veel rommel in huis, veel geluid en geen structuur (Blankson et al., 2015; Lillard et al., 2015; Miller et al., 2007) en chaos met betrekking tot instabiliteit, waarbij er sprake is van vaak verhuizen (Tucker, Marx, & Long, 1998).

CHAOS, DAGELIJKSE BESLOMMERINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

Gedesorganiseerde chaos staat in negatieve relatie tot de concentratie van kinderen en hun zelfcontrole. Chaos in de stabiliteit staat in negatieve relatie tot kinderen hun gedrag en schoolprestaties, dit is vooral het geval bij basisschoolkinderen (Vernon-Feagans, Willoughby & Garrett-Peters, 2016). Binnen dit onderzoek ligt de focus op gedesorganiseerde chaos.

Chaos en opvoeding

Zoals eerder benoemd, en te zien in figuur 1, worden in het verwerkingsmodel van Belsky (1984) verschillende aspecten benoemd die invloed hebben op de opvoeding. Chaos staat hier niet tussen, maar deze zou er wel goed in passen. Chaos zou dan zowel voor de ontwikkelingsgeschiedenis moeten staan als tussen persoonlijkheid en opvoeding, aangezien chaos invloed heeft op de ontwikkeling (Vernon-Feagans, Willoughby & Garrett-Peters, 2016) en op de manier van opvoeden (Chen & Johnston, 2007). Aspecten die chaos vormen, zoals veel rommel in huis, veel rumoer, drukte en geen routine (Dumas et al., 2005) worden binnen gezinnen met verschillende SES gevonden. Hierbij staat chaos in relatie tot stress, mentale gezondheid van ouders (Evans et al., 1998; Pike et al., 2006) en hun manier van opvoeden (Dumas et al., 2005; Valiente, Lemery-Chalfant, & Reiser, 2007). Er is een negatieve relatie tussen chaos in het huishouden en de executieve functies (EF) van ouders, waarbij ouders met minder ontwikkelde EF (Brieant et al., 2017) meer impulsief gedrag vertonen. Dit kan leiden tot het aannemen van een disfunctionele opvoedingsstijl, waarbij er minder gehoor wordt gegeven aan de signalen die hun kind geeft (Chen & Johnston, 2007). Wanneer er wel gehoor aan wordt gegeven, worden de signalen niet altijd goed geïnterpreteerd en op een juiste manier benaderd (Bridgett et al., 2013).

Er is een negatieve relatie tussen chaos en warmte en plezier die ouders tonen, en een positieve relatie tussen chaos en boosheid en vijandigheid van de ouder (Coldwell et al., 2006). Dit houdt in dat wanneer er een hoge mate van chaos heerst binnen het gezin, ouders bozer en vijandiger reageren op hun kinderen dan ouders van gezinnen waarin er weinig chaos heerst.

Chaos en ontwikkeling kind

Er is een directe, positieve correlatie gevonden van chaos op probleemgedrag bij kinderen (Coldwell et al., 2006). Hierbij spelen leeftijd en geslacht geen rol. Daarnaast is er, ongeacht de SES, sprake van negatieve effecten op de ontwikkeling van kinderen (Deater-Dechard et al., 2009). Deze negatieve effecten zijn met name te zien op gebieden als socio-emotionele ontwikkeling, zelfregulatie en academische vaardigheden (Evans, 2006).

CHAOS, DAGELIJKSE BESLOMMERINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

Uit onderzoek van Martin et al. (2012) is gebleken dat er een negatieve relatie is tussen een gebrek aan routine binnen het huishouden en de receptieve vocabulaire, waarbij het gaat om wat een kind nu eigenlijk begrijpt van wat hij/zij hoort, en uitgestelde bevrediging. Daarnaast is uit ditzelfde onderzoek naar voren gekomen dat in huishoudens waar de televisie over het algemeen aanstaat, kinderen meer agressief gedrag vertonen en meer concentratieproblemen ervaren. Instabiliteit binnen het gezin voorspelde, tegen verwachtingen in, juist minder angst en depressie bij kinderen (Martin et al., 2012).

Dagelijkse beslommeringen

Net als chaos beïnvloeden de dagelijkse beslommeringen de opvoedingsstijl die ouders hanteren en zorgen voor een verhoogde kans op hardhandig opvoeden. Dagelijkse beslommeringen zijn alle taken die komen kijken bij het ouderschap welke voor stress kunnen zorgen bij ouders. Dagelijkse beslommeringen zijn onder te verdelen in twee soorten, namelijk dagelijkse beslommeringen die te maken hebben met de dagelijkse routine van het kind en dagelijkse beslommeringen die te maken hebben met het gedrag van het kind (Crnic & Greenberg, 1990). Onder routine vallen dingen zoals het helpen met huiswerk, ruzies tussen broers en zussen en het klaarmaken voor school. Aspecten met betrekking tot het gedrag zijn bijvoorbeeld zeuren of zich misdragen. (Crnic & Greenberg, 1990).

Dagelijkse beslommeringen, opvoeding en ontwikkeling kind

Wat betreft de invloed van dagelijkse beslommeringen op de opvoeding, blijkt uit de literatuur dat de tweede vorm van dagelijkse beslommeringen meer effect te hebben op de opvoeding dan de eerste vorm. Zo is er een directe relatie gevonden tussen het temperament van het kind en de stress die dit oplevert bij ouders (Gelfand et al., 1992). Hierbij leveren kinderen met een moeilijk temperament meer stress op bij ouders dan kinderen met een rustig temperament (Ostberg & Hagekull, 2000). Dit komt mede doordat kinderen met een rustig temperament veelal teruggetrokken zijn en minder verbaal, wat ervoor zorgt dat ouders deze kinderen als minder 'lastig' ervaren en hierdoor dan ook minder boosheid laten zien en minder straf geven dan bij kinderen met een moeilijk temperament (Coplan et al., 2002). Naast temperament maakt de leeftijd van het kind ook uit (Crnic & Booth, 1991). De mate van dagelijkse beslommeringen die ouders ervaren kan namelijk per leeftijd verschillen. Zo kunnen onder andere de jonge jaren van het kind zeer stressvol zijn voor ouders, omdat het kind steeds meer een eigen ik krijgt en meer autonomie ontwikkelt (Crnic & Booth, 1991).

CHAOS, DAGELIJKSE BESLONNEMINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

Net als bij chaos in het huishouden, kunnen de dagelijkse beslommingen dermate stress opleveren, waardoor ouders minder sensitief ouderschap bieden en minder positieve ouder-kind interacties hebben (Crnic, Gaze & Hoffman, 2005). Een stressvolle omgeving zorgt er namelijk voor dat ouders meer vanuit emotie reageren, wat ervoor zorgt dat zij minder controle hebben over zichzelf en op een vijandige manier reageren. De kans dat ouders een hardhandige opvoedingsstijl aannemen is dan ook hoger in een meer stressvolle thuisomgeving (Le, Fredman & Feinberg, 2017).

Naast de invloed van stress op ouders, heeft dit tegelijkertijd effect op hun kind en zijn/haar ontwikkeling. Uit onderzoek blijkt dat kinderen met een moeilijk temperament gevoeliger zijn voor de stress die hun ouders ervaren, waardoor zij zelf ook meer stress ervaren (Strelau, 1996). Stress heeft verschillende negatieve effecten op de ontwikkeling van kinderen, mede door de responsiviteit van ouders. Zo heeft het een negatief effect op de empathische ontwikkeling van kinderen (Tong et al., 2012) en de cognitieve ontwikkeling (Thompson, 2014). Tegelijkertijd heeft ook hardhandig opvoeden gevolgen voor de ontwikkeling van het kind. Kinderen hebben meer kans op psychische problemen, hebben zij minder controle over hun emoties en laten zij vaker agressie en delinquent gedrag zien (Chang et al., 2003).

Huidig onderzoek

Gezien er een relatie is tussen chaos, dagelijkse beslommingen en hardhandige opvoeding en dit effect heeft op de ontwikkeling van kinderen, is het van belang om verder te onderzoeken of een chaotisch leven iets is dat je meekrijgt uit je opvoeding en of dit dan ook meegaat gedurende generaties (Valiente et al., 2007). Wanneer chaos vanuit opvoeding ontstaat, kan dit meegenomen worden in interventies die gedaan worden binnen gezinnen waar sprake is van hardhandige opvoeding. Op deze manier zou vroegtijdig voorkomen kunnen worden dat chaos blijft, ondanks dat sensitief ouderschap wordt verbeterd.

Daarnaast is het ook de vraag of er andere aspecten zijn, zoals dagelijkse beslommingen, die een grotere rol spelen dan chaos vroeger, waardoor de ervaring van chaos tijdens de jeugd geen effecten meer laat zien tijdens de volwassenheid en er dus geen vicieuze cirkel ontstaat.

In het huidige onderzoek wordt dan ook gekeken naar het verband tussen chaos in de thuissituatie en het hardhandig opvoeden door ouders en of dit op een negatieve manier in relatie staat tot de chaos vroeger bij hun ouders thuis. Om tot beantwoording van deze vraag te kunnen komen, zijn er drie onderzoeksvragen opgesteld. De eerste onderzoeksvraag is: 'In welke mate is er een verband tussen chaos nu en hardhandig opvoeden?'. De verwachting is dat de opvoeding hardhandiger is in gezinnen met een hogere mate van chaos. De tweede onderzoeksvraag is: 'In

CHAOS, DAGELIJKSE BESLOMMERINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

welke mate is er een verband tussen chaos vroeger en chaos nu?'. Hiervan wordt verwacht dat wanneer er vroeger een hogere mate van chaos was, er nu ook een hogere mate van chaos is. De derde onderzoeksvraag is: 'Modereert de mate van dagelijkse beslommeringen tussen chaos nu en hardhandig opvoeden?'. Verwacht wordt hoe hoger de dagelijkse beslommeringen, hoe meer hardhandig opvoeden plaatsvindt wanneer de chaos hoog is.

Methode

Procedure

In het huidige onderzoek wordt data van het onderzoek 'Rondom het Jonge Kind' (2019) gebruikt. Dit onderzoek is goedgekeurd op ethische gronden door de ethiekcommissie Pedagogische Wetenschappen. Via diverse gemeenten in Leiden en omgeving zijn contactgegevens opgevraagd van gezinnen met een kind van ongeveer 1,5 jaar oud, waarbij geprobeerd is te zorgen dat de kinderen niet ouder dan 1,5 jaar oud zouden zijn bij de aanvang van deelname aan het onderzoek. De gezinnen die binnen deze categorie vielen zijn gecontacteerd door middel van een screeningsbrief, waarin een link stond die verwees naar digitale vragenlijsten over onder andere algemene gegevens en chaos. Na deze informatie te hebben ontvangen van geïnteresseerde gezinnen, zijn deze gezinnen gescreend op chaos. Gezinnen die een score van 4 of 5 op minimaal één item van de Confusion, Hubbub And Order Scale (CHAOS) hadden, zijn uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek, door middel van een informatiefolder over het onderzoek. Het onderzoek was een randomized controlled trial. De ouder die de meeste tijd met het kind doorbrengt moest meedoen aan het onderzoek. Daarnaast moest de ouder de Nederlandse taal spreken, het kind mocht geen tweeling zijn, er mochten geen kinderen ouder dan 12 in het gezin wonen en ouder en kind mochten geen psychische aandoening of lichamelijke problemen hebben die het dagelijkse leven beïnvloeden. Wanneer aan al deze voorwaarden was voldaan, werd er telefonisch contact opgenomen met de deelnemende gezinnen en zijn er vragen over het onderzoek beantwoord en afspraken ingepland met de gezinnen die ook daadwerkelijk deel wilden nemen.

Gezinnen die deelnamen aan het onderzoek kregen twee huisbezoeken als voormeting en twee huisbezoeken als nameting. Tussen de voor- en nameting werden ouders willekeurig toegewezen aan de interventiegroep of de controlegroep. De interventiegroep kreeg vier huisbezoeken en drie telefoongesprekken. De controlegroep kreeg enkel zeven telefoongesprekken. Tijdens de huisbezoeken van de voor- en nameting werd aan ouders gevraagd verschillende vragenlijsten in te vullen, voor een babypop te zorgen en een spelmoment met hun eigen kind te begeleiden.

Participanten

De uiteindelijke steekproef bestaat uit 73 gezinnen, waarvan het merendeel van de deelnemende ouders de moeder is (87,7%). De leeftijd van de deelnemende ouder ligt tussen de 24 en 46 jaar, $M = 36.3$, $SD = 4.38$. In 70 (95,9%) gezinnen wonen de biologische moeder en vader samen. Bij 2 (2,7%) gezinnen is er sprake van een een-oudergezin en bij 1 (1,4%) gezin is de situatie anders. In de meeste gezinnen is er één kind (45,2%), $M = 1.71$, $SD = .77$.

Het merendeel van de deelnemende ouders is van Nederlandse afkomst, namelijk 91,8%. De overige 8,2% van de deelnemende ouders had een andere afkomst dan Nederlands, waarvan 2,7% een Westerse afkomst en 5,5% een niet-Westerse afkomst. De afkomst van de ouder die niet deelnam aan het onderzoek was in 84,9% van de gezinnen Nederlands, 8,2% Westers niet-Nederlands, 4,1% niet-Westers en 2,7% onbekend.

42,5% van de deelnemende ouders had een universitaire opleiding genoten, 32,9% een HBO-opleiding, 23,3% een MBO-opleiding en slechts 1,4% had enkel een middelbare schooldiploma. Van de niet deelnemende ouders had 38,4% een universitaire opleiding genoten, 31,5% een HBO-opleiding, 21,9% een MBO-opleiding, 4,2% had de middelbare school afgerond en 1,4% had enkel de basisschool afgerond. Het netto maandinkomen per huishouden lag tussen de €1000 en €3500,- of meer, $M = €3500$, $SD = 1192$.

Instrumenten

Om hardhandig opvoeden te meten is gebruik gemaakt van de Conflict Tactics Scale-Parent Child (CTS-PC) (Cotter et al., 2018). De CTS-PC is een vragenlijst bestaande uit 22 vragen die te beantwoorden zijn door middel van een 5-punt schaal: 1. nooit, 2. een enkele keer/heel soms, 3. soms, 4. vaak, 5. (bijna) altijd. Deze vragenlijst gaat over de verschillende manieren waarop ouders omgaan met het disciplineren van hun kind in het afgelopen jaar. Binnen deze vragenlijst wordt onderscheid gemaakt tussen verbale redenering, verbale agressie en fysiek geweld. Vragen die gesteld worden zijn bijvoorbeeld: ‘Hoe vaak heb je gepruild en/of geweigerd te praten over een onenigheid?’.

Om dagelijkse beslomeringen te meten is gebruik gemaakt van de Parenting Daily Hassles (PDH) (Crnic & Greenberg, 1990). De PDH is een vragenlijst bestaande uit 20 vragen over situaties die voor ouders stressvol kunnen zijn, bijvoorbeeld: ‘Continue bende van eten of speelgoed op moeten ruimen’. Deze vragenlijst meet zowel de frequentie (1. bijna niet, 2. soms, 3. vaak, 4. meestal) als de intensiteit (1. laag t/m 5. hoog) van de beschreven situaties. PDH is een valide en

CHAOS, DAGELIJKSE BESLOMMERINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

betrouwbaar instrument met Cronbach's $\alpha = .81$ voor frequentie en Cronbach's $\alpha = .90$ voor intensiteit en een correlatie van $r = .78$.

Om chaos te meten is de Confusion, Hubbub And Order Scale (CHAOS) (Matheny et al., 1995) afgenomen. Om de chaos van vroeger te meten is gebruik gemaakt van de CHAOS-retroperspectief en om de chaos in het heden te meten is gebruik gemaakt van de CHAOS-huidig. Beide vragenlijsten bestaan uit 15 vragen over verwarring, rumoer en orde in huis, bijvoorbeeld: 'Er is altijd drukte in huis'. De vragen kunnen beantwoord worden door middel van een 4-punt schaal: 1. heel erg zoals bij jouw thuis, 2. iets zoals bij jouw thuis, 3. een klein beetje zoals bij jouw thuis, 4. helemaal niet zoals bij jouw thuis. De CHAOS is als valide en betrouwbaar bevonden met een interne consistentie van (Cronbach's $\alpha = .79$), en 12-maanden stabiliteit ($r = .74$).

Analyses

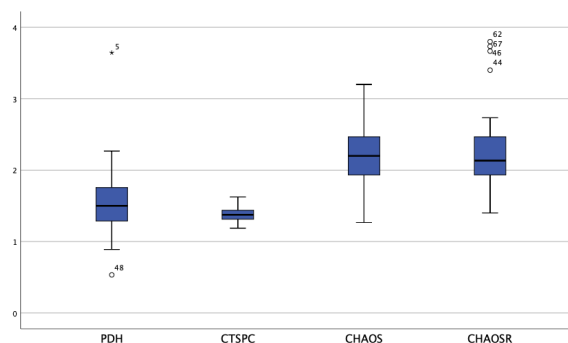
Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden zijn er drie regressieanalyses uitgevoerd. De derde onderzoeksvraag, of de mate van dagelijkse beslommeringen modereert tussen chaos nu en hardhandig opvoeden, zal beantwoord worden aan de hand van een regressieanalyse met moderator. Voordat de regressieanalyses zijn uitgevoerd is gekeken of de data aan de basisvoorwaarden voldoet, om er zeker van te zijn dat de resultaten juist te interpreteren en te generaliseren zijn. Er is gekeken naar uitbijters, missende waarden, de normaalverdeling, gelijke varianties, homoscedasticiteit en multicollineariteit. Naar uitbijters wordt gekeken aan de hand van boxplots en Mahalanobis distance. De normaalverdeling wordt beoordeeld aan de hand van skewness en kurtosis. Door gebruik te maken van Levene's test wordt gekeken naar de varianties en of er sprake is van homoscedasticiteit. Door correlaties te bekijken tussen de verschillende variabelen kan wat gezegd worden over de multicollineariteit.

Resultaten

Univariate data inspectie

Voor het uitvoeren van de regressieanalyses zijn de assumpties voor deze analyses gecontroleerd. Om te beginnen is gekeken naar de missende waarden. Bij alle variabelen was er sprake van missende waarden, behalve bij chaos nu, $N = 73$. Daarnaast was er sprake van meerdere missende waarden bij meerdere participanten, wat ervoor heeft gezorgd dat er voor de verschillende variabelen een wisselende steekproefgrootte is. Bij PDH waren er 14 missende waarden, wat resulteert in $N = 59$. Bij de CTS-PC waren er 12 missende waarden, wat resulteert in $N = 61$. Bij chaos vroeger waren er 9 missende waarden, wat resulteert in $N = 64$. Er is gekozen om de participanten met missende waarden niet te verwijderen uit de dataset in verband met het aantal participanten en het aantal dat over zou blijven na het verwijderen van de participanten met missende waarden. De data van de participanten met missende waarden kan nog wel voor de variabelen gebruikt worden waar de desbetreffende participanten wel waarden voor hebben. Dit betekent wel dat er voor de verschillende variabelen niet hetzelfde aantal participanten is, wat voor het interpreteren van de resultaten betekent dat hier rekening mee gehouden dient te worden wanneer gegeneraliseerd wordt naar de populatie.

Aan de hand van boxplots is gekeken naar uitbijters. In figuur 2 zijn de uitbijters te zien van PDH, de CTS-PC, CHAOS huidig en CHAOS retropectief. Te zien is dat bij PDH twee uitbijters zijn waarvan één uitbijter ver boven de anderen ligt. Daarnaast zijn er ook uitbijters te zien bij CHAOS retropectief. Ook hier liggen de uitbijters vrij ver boven de anderen.

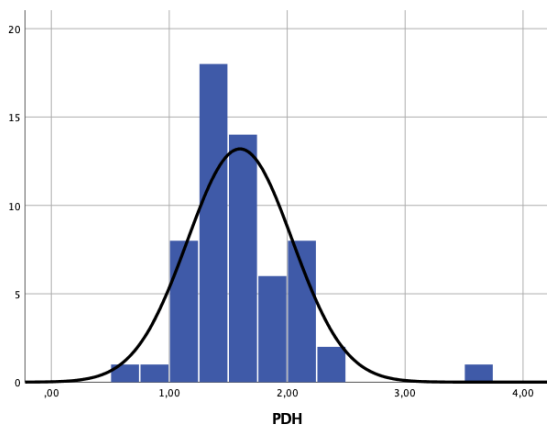
Figuur 2. Boxplot PDH, CTS-PC, CHAOS

Bij CHAOS retropectief gaat het om 4 uitbijters die redelijk ver boven het maximum liggen. Met Mahalanobis distance is gekeken hoe ver de uitbijters van CHAOS retropectief en PDH van de andere scores liggen. Hierbij blijkt dat de uitbijter van PDH, dermate ver boven de

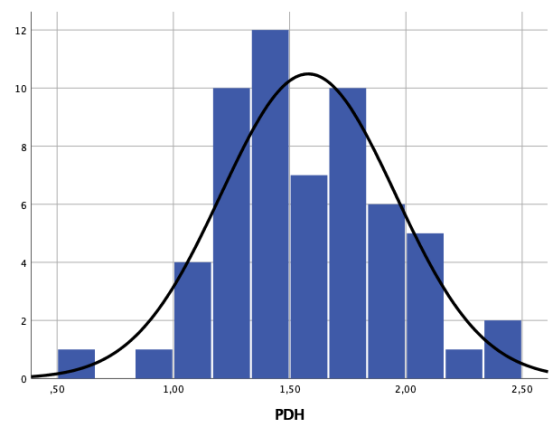
CHAOS, DAGELIJKE BESLOMMERINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

anderen liggen dat dit een vertekend beeld zal geven. Bij CHAOS retrospectief is dit enkel het geval bij de drie uitbijters die het verst van de rest af liggen.

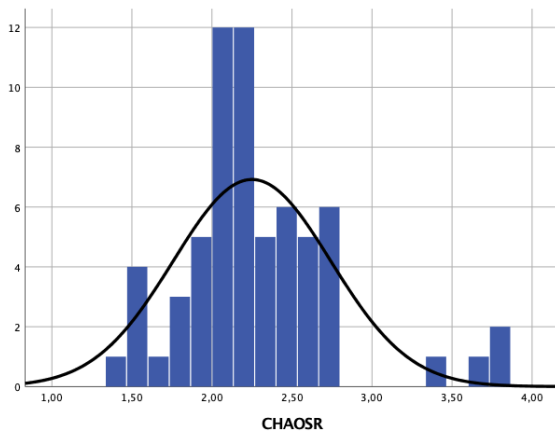
Om deze reden is de score van vier uitbijters aangepast, zodat deze minder invloed hebben op de rest van de data en er geen informatie verloren gaat. De score is aangepast door het gemiddelde te nemen plus twee keer de standaarddeviatie (Field, 2009). In figuur 3, 4, 5 en 6 is te zien hoe deze aanpassing ervoor heeft gezorgd dat PDH en CHAOS retrospectief van een scheve verdeling naar een normaalverdeling zijn gegaan. PDH heeft nu een acceptabele skewness van .12 en kurtosis van .29. CHAOS retrospectief heeft een skewness van .59 en een kurtosis van .67.

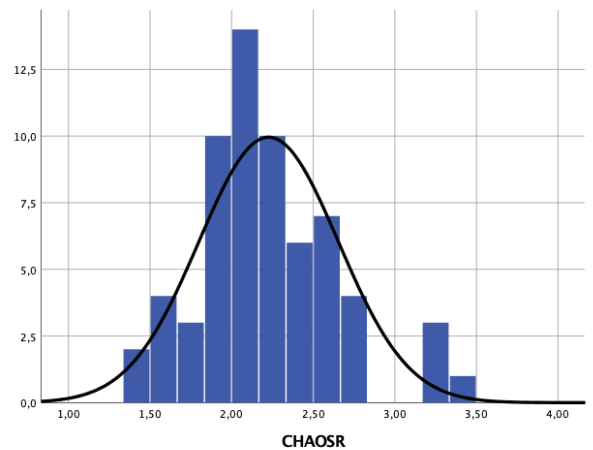
Figuur 3. Histogram PDH voor

Figuur 4. Histogram PDH na

Figuur 5. Histogram CHAOS vroeger voor

Figuur 6. Histogram CHAOS vroeger na

In tabel 1 is te zien dat voor PDH het gemiddelde 1.58 is met een standaarddeviatie van .37. Het minimum is .53 en het maximum is 2.49. CTS-PC heeft een gemiddelde van 1.39, $SD = .10$,

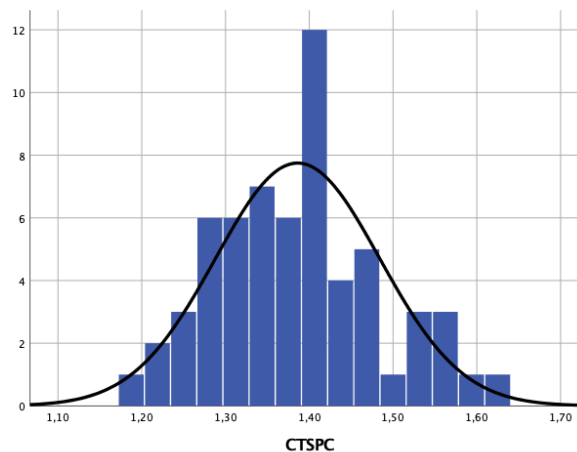
CHAOS, DAGELIJKSE BESLONNEMINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

min. = 1.19, *max.* = 1.63, *skewness* = .33 en *kurtosis* = -.24. Voor chaos nu is het gemiddelde 2.19, *SD* = .39, *min.* = 1.27, *max.* = 3.20, *skewness* = -.01 en *kurtosis* = .14. Voor chaos vroeger is het gemiddelde 2.23, *SD* = .43, *min.* = 1.40, *max.* = 3.40, *skewness* = .59 en *kurtosis* = .67.

Tabel 1. Descripties.

	<i>N</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Skewness</i>	<i>Kurtosis</i>
PDH	59	.53	2.49	1.58	.37	.12	.29
CTS-PC	61	1.19	1.63	1.39	.10	.33	-.24
Chaos nu	73	1.27	3.20	2.19	.39	-.01	.14
Chaos vroeger	64	1.40	3.40	2.23	.43	.59	.67

Vervolgens is gekeken naar de normaalverdeling van de variabelen. Voor alle variabelen is er aan normaliteit voldaan. Dit is te zien in figuur 4, 6 en 7. Met Levene's test is nog gekeken hoe de varianties van de variabelen verdeeld zijn. Volgens Levene's test is er bij alle variabelen geen significant verschil tussen de varianties wat betekent dat er voldaan is aan de voorwaarde van homogeniteit.

Figuur 7. Histogram CTS-PC

Bivariate data inspectie

Tot slot is er gekeken naar de correlatie tussen de verschillende variabelen en lineariteit. In tabel 2 zijn de correlaties van de variabelen te zien. Er is een significante correlatie tussen chaos vroeger en dagelijkse beslommeringen, en tussen chaos nu en dagelijkse beslommeringen. Om te kunnen spreken van multicollineariteit moet er een correlatie van minstens .70 zijn (Kroonenberg & Linting, 2017), waar in dit geval geen sprake van is. De correlatie tussen chaos vroeger en dagelijkse beslommeringen is namelijk .31. De correlatie tussen chaos nu en dagelijkse beslommeringen is .45.

Aan de hand van scatterplots is gekeken naar de lineaire relatie tussen de variabelen, hieruit kan geconcludeerd worden dat aan de voorwaarde van lineariteit is voldaan.

Tabel 2. Correlaties.

	1	2	3
1. PDH			
2. CTS-PC	.17		
3. Chaos nu	.45**	.09	
4. Chaos vroeger	.31*	.19	.03

Noot: * $p < .05$, ** $p < .01$

Chaos nu en hardhandig opvoeden

Om de onderzoeksvraag ‘In welke mate er een verband tussen chaos nu en hardhandig opvoeden?’ te kunnen beantwoorden is gebruik gemaakt van een enkelvoudige regressieanalyse. Uit deze analyse is gebleken dat chaos nu niet significant de relatie met opvoeding nu voorspelt, $F(1, 59) = .80$, $p = .51$. De verklaarde variantie is $R^2 = .01$. Dit houdt in dat chaos nu maar voor 1% hardhandig opvoeden verklaart. De $B = .02$, $t(59) = .71$, $p = .48$. Dit betekent dat de regressielijn met .02 toeneemt voor hardhandig opvoeden, wanneer chaos nu toeneemt met 1. Deze toename in hardhandig opvoeden is echter niet significant en zegt hierdoor niets over de populatie.

Chaos vroeger en chaos nu

Voor de tweede onderzoeksvraag ‘In welke mate is er een verband tussen chaos vroeger en chaos nu?’ is ook gebruik gemaakt van een enkelvoudige regressieanalyse, om de relatie tussen chaos nu en chaos vroeger in kaart te brengen. Hieruit blijkt dat chaos vroeger niet significant de relatie met chaos nu voorspelt, $F(1, 62) = .04, p = .84$. De verklaarde variantie is $R^2 = .001$. Dit betekent dat chaos vroeger voor .01% chaos nu verklaart. De $B = .02, t(62) = .21, p = .84$. Dit betekent dat chaos nu toeneemt met .02, wanneer chaos vroeger toeneemt met 1. Dit is echter geen significante afname en zegt hierdoor niets over de populatie.

Dagelijkse beslommeringen als moderator tussen chaos nu en hardhandig opvoeden

Tot slot is voor de laatste onderzoeksvraag ‘Modereert de mate van dagelijkse beslommeringen tussen chaos nu en hardhandig opvoeden?’ een stapsgewijze multi-pele regressieanalyse gebruikt om te kijken of er een relatie is tussen hardhandig opvoeden en chaos nu en of dagelijkse beslommeringen hierin een modererende functie heeft.

In tabel 3 is te zien dat in model 1 hardhandig opvoeden niet significant voorspelt wordt door chaos nu en dagelijkse beslommeringen, $F(2, 48) = .73, p = .49$. De verklaarde variantie is $R^2 = .029$, wat inhoudt dat chaos nu en dagelijkse beslommeringen voor 2,9% hardhandig opvoeden verklaren. Te zien is dat wanneer chaos nu stijgt met 1 dit een toename van .001 in hardhandig opvoeden betekent, $B = .001, t(48) = .04, p = .97$. Dit is echter geen significante toename en zegt niets over de populatie. Betreffende het effect van dagelijkse beslommeringen op hardhandig opvoeden is te zien dat er een toename van .05 in hardhandig opvoeden is wanneer dagelijkse beslommeringen toeneemt met 1, $B = .05, t(48) = -1.24, p = .22$. Ook deze toename in hardhandig opvoeden is niet significant en zegt dan ook niets over de populatie.

In het tweede model is naast bovengenoemde hoofdeffecten, het interactie effect te zien tussen chaos nu en dagelijkse beslommeringen op hardhandig opvoeden. Ook dit model voorspelt niet significant hardhandig opvoeden, $F(3, 48) = .49, p = .69$. Het model verklaart voor 3,1% hardhandig opvoeden, $R^2 = .031$. In dit model is te zien dat wanneer de dagelijkse beslommeringen toenemen, de samenhang tussen chaos nu en hardhandig opvoeden groter wordt, $B = .05, t(48) = .26, p = .79$. Echter is ook dit niet significant en zegt niets over de populatie.

CHAOS, DAGELIJKSE BESLOMMERINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

Tabel 3. Stapsgewijze multiële regressieanalyse

Afhankelijke variabele:		Model 1				
hardhandig opvoeden	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	
Constant	-.01	.01		-.56	.58	
Chaos nu	.001	.04	.01	.04	.97	
Dagelijkse beslommeringen	.05	.05	.17	.99	.33	
		Model 2				
	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	
Constant	-.01	.02		-.61	.54	
Chaos nu	.001	.04	.002	.01	.99	
Dagelijkse beslommeringen	.05	.05	.17	1.00	.32	
Chaos nu x Dagelijkse beslommeringen	.02	.07	.04	.26	.79	

Discussie

Conclusie

In dit onderzoek is gekeken naar de relatie tussen chaos in het huishouden en hardhandig opvoeden, met dagelijkse beslommeringen als moderator. Uit de verschillende analyses is geen van de onderzoeksvragen significant bevonden. Hierbij is in eerste instantie gekeken naar de relatie tussen chaos nu en hardhandig opvoeden, maar hieruit blijkt dat chaos nu hardhandig opvoeden niet voorspelt. Als tweede is er gekeken naar de relatie tussen chaos vroeger en chaos nu. Dit is gedaan om iets te kunnen zeggen over een vicieuze cirkel die mogelijk ontstaat wanneer iemand opgroeit in een chaotisch huishouden. Ook hierbij voorspelt chaos vroeger niet de chaos nu. Tot slot is gekeken naar de relatie tussen chaos nu en hardhandig opvoeden, met als moderator de dagelijkse beslommeringen waar ouders op dagelijkse basis mee te maken hebben en mogelijk tegenaan lopen in de opvoeding van hun kind(eren). Ook hieruit blijkt dat chaos nu hardhandig opvoeden niet voorspelt, maar dat dagelijkse beslommeringen ook niet modereert tussen chaos nu en hardhandig opvoeden. Binnen deze steekproef kan geconcludeerd worden dat er geen significante verklaringen zijn voor de relatie tussen chaos, dagelijkse beslommeringen en hardhandig opvoeden. Met de resultaten uit dit onderzoek kan dan ook niets gezegd worden over hoe de relatie tussen deze aspecten is binnen de populatie.

Dit alles komt niet overeen met eerdere bevindingen uit verschillende onderzoeken, waaruit blijkt dat chaos een negatieve invloed heeft op de opvoeding. Het zorgt ervoor dat ouders minder goed de signalen van hun kind waarnemen, deze niet altijd juist interpreteren en er niet altijd op de juiste manier naar handelen (Chen & Johnston, 2007; Bridgett et al., 2013). Daarnaast wijst eerder onderzoek uit dat wanneer er veel chaos heerst in huis en de dagelijkse beslommeringen hoog zijn, ouders meer boosheid en vijandigheid laten zien (Coplan et al., 2002; Coldwell et al., 2006).

Wat betreft de relatie tussen chaos vroeger en chaos nu is hier, voor zover bekend, weinig tot geen onderzoek naar gedaan. Uit dit onderzoek is geen significant resultaat gekomen en de relatie die wordt aangegeven door de beta is positief, maar ontzettend laag. Dit heeft mogelijk met de steekproef te maken, die voornamelijk uit hoogopgeleiden bestond. Uit eerdere onderzoeken blijkt dat chaos gerelateerd is aan SES (Finley, 2010; Mills-Koonce et al., 2016).

Limitaties

De limitaties van dit onderzoek betreffen als eerste de grootte van de steekproef. Wanneer er geen missende waarden zouden zijn geweest, was de steekproef van 73 participanten ruim voldoende geweest. In dit geval waren er echter in de analyse voor de relatie tussen chaos nu en opvoeding nu, met dagelijkse beslommeringen als moderator, enkel 48 participanten. Dit door missende waarden binnen de verschillende variabelen. Hoe kleiner de steekproef, hoe lager de power van de analyse wordt. Dit heeft vervolgens negatieve gevolgen op de resultaten. Deze resultaten zullen minder snel significant zijn, en voor de conclusies die getrokken kunnen worden, kan er niet gegeneraliseerd worden naar de populatie (Moore, McCabe & Craig, 2014). Dit leidt tot de tweede limitatie, namelijk de wijze waarop de vragenlijsten zijn ingevuld. De vragenlijsten met betrekking tot chaos zijn bij de participanten achtergelaten, zodat zij deze konden invullen in hun vrije tijd en deze per post op konden sturen of bij het volgende huisbezoek konden meegeven aan de proefleider. Ondanks dat de participanten voldoende tijd krijgen de lijsten in te vullen, geeft het ook ruimte om de lijsten te vergeten en niet in te vullen. Dit is mogelijk de reden voor de missende data. Daarnaast worden deze lijsten door de ouder zelf ingevuld, wat maakt dat het meten van chaos subjectief is.

Ook de CTS-PC is een vragenlijst. Deze werd tijdens de huisbezoeken ingevuld, wat maakt dat ouders zich misschien iets meer bewust waren van wat ze invulden. De proefleider is namelijk in de mogelijkheid om de vragenlijst direct na het bezoek of zelfs nog tijdens het bezoek in te zien, wat de kans op sociaal wenselijk antwoorden mogelijk groter maakt (Linting, van Ginkel & van der Voort, 2012). Tegelijkertijd is het een sterk punt dat de vragenlijsten zijn afgenomen tijdens de huisbezoeken. Ondanks dat dit ook een limitatie is, geeft het ook de mogelijkheid om missende data te voorkomen. Doordat de participanten de vragenlijsten moeten invullen terwijl de onderzoeksleider nog aanwezig is, wordt daarmee de respons groter gemaakt doordat het gelijk wordt gecontroleerd en meegenomen door de onderzoeksleider.

Naast deze punten bevat de steekproef redelijk veel hoogopgeleide participanten met een hoge SES. Uit onderzoek blijkt dat vooral laag opgeleide mensen en mensen met een lage SES te maken hebben met chaos in het huishouden en lage sensitiviteit binnen de opvoeding (Mills-Koonce et al., 2016). Dit is mogelijk een oorzaak waardoor er uit dit onderzoek geen significante resultaten zijn gekomen.

Verder zijn andere sterke punten van dit onderzoek dat de ouder die het meeste tijd doorbrengt met het kind, degene moest zijn die meedeed aan het onderzoek. Omdat deze ouder de meeste tijd doorbrengt met het kind, zal de manier van opvoeden door deze ouder meer invloed

CHAOS, DAGELIJKSE BESLOMMERINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

hebben op het kind. Ook is er naar een reeks andere aspecten gekeken om gezinnen wel of niet te selecteren voor het onderzoek, om er zo voor te zorgen dat er een zo homogeen mogelijke steekproef werd getrokken. Dit is belangrijk om gezinnen met elkaar te kunnen vergelijken en de juiste conclusies te trekken uit de analyses (Linting, van Ginkel & van der Voort, 2012). Wanneer het ene gezin bijvoorbeeld een ouder met een beperking heeft en het andere gezin niet, kan er niet geconcludeerd worden dat hardhandig opvoeden wel of niet verklaard kan worden door chaos en of dagelijkse beslommeringen hierin modereert. De beperking van de ouder in het ene gezin zou tegen problemen aan kunnen lopen binnen de opvoeding, waar een ouder zonder beperking niet tegenaan zou lopen.

Aanbevelingen

Ondanks dat uit dit onderzoek geen significante resultaten zijn gekomen, is het een goed begin om verder inzicht te krijgen in de relatie tussen chaos, dagelijkse beslommeringen en hardhandig opvoeden. Het blijft voor de hulpverlening aan gezinnen belangrijk om meer zicht te krijgen op hoe dit soort systemen werken en op welke wijze dingen worden overgedragen van ouder naar kind en welke gevolgen dit heeft op de ontwikkeling van het kind. Hoe specifieker de kennis, hoe beter er kan worden ingespeeld op problematische gezinssituaties, zodat mogelijk de hulp die geboden wordt aan gezinnen hier dan ook sneller door kan worden afgerond. Hierdoor kan het behandeltrajecten goedkoper worden gemaakt en de wachtlijsten korter.

Met de bevindingen uit deze studie zou een interventie als Stevig Ouderschap (NCJ, z.j.) zeker kunnen helpen bij het minimaliseren van de dagelijkse beslommeringen, hetgeen dat mogelijk zou kunnen modereren tussen chaos en hardhandig opvoeden. Naast dat deze interventie zich richt op dagelijkse beslommeringen, richt het zich voornamelijk op de manier van opvoeden en krijgen ouders begeleiding om hun kennis en vaardigheden met betrekking tot opvoeding te vergroten (NJI, z.j.).

Binnen vervolgonderzoek zou het raadzaam zijn een steekproef te trekken uit een meer diverse groep, waardoor de steekproef representatiever wordt voor de populatie en mogelijk hierdoor ook groter. Daarnaast is het goed om andere aspecten mee te nemen in het onderzoek, zoals SES, de leeftijd van ouders en de opvoeding die ouders zelf hebben genoten. Dit zijn variabelen die in andere onderzoeken ook mee worden genomen in relatie tot opvoeding (Finley, 2010; Mills-Koonce et al., 2016). Hiermee kan dan ook een vollediger beeld worden geschetst over welke aspecten waar exact invloed op hebben of in relatie staan tot. Dit om de hulpverlening voor

CHAOS, DAGELIJKSE BESLOMMERINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

gezinnen steeds meer te kunnen laten aansluiten bij verschillende problematiek en het efficiënter te kunnen maken met nog betere resultaten.

Literatuurlijst

- Ainsworth, M. D. (1963). *The development of infant-mother interaction among the Ganda*. In B. M. Foss (Ed.), *Determinants of infant behaviour II*. London: Mediuens, pp.67-113.
- Ainsworth, M. D. S. (1967), *Infancy in Uganda: Infant care and the growth of love*, Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Arnold, D. S., O'Leary, S. G., Wolff, L. S., & Acker, M. M. (1993). The parenting scale: A measure of dysfunctional parenting in discipline situations. *Psychological Assessment*, 5, 137–144. <http://dx.doi.org/10.1037/1040-3590.5.2.137>
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), 83–96. <http://dx.doi.org/10.2307/1129836>
- Belsky, J., Hsieh, K. H., & Crnic, K. (1998). Mothering, fathering, and infant negativity as antecedents of boys' externalizing problems and inhibition at age 3 years: Differential susceptibility? *Development and Psychopathology*, 10, 301–319. doi:10.1017/S095457949800162X
- Blankson, A. N., O'Brien, M., Leerkes, E. M., Calkins, S. D., & Marcovitch, S. (2015). Do hours spent viewing television at ages 3 and 4 predict vocabulary and executive functioning at age 5? *Merrill-Palmer Quarterly*, 61, 264–289. <http://dx.doi.org/10.13110/merrpalmquar1982.61.2.0264>
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Bretherton, I. (1992). The origins of the attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology* (1992), 28, 759-775.
- Bridgett, D. J., Burt, N. M., Laake, L. M. en Oddi, K. B. (2013). Maternal self-regulation, relationship adjustment, and home chaos: Contributions to infant negative emotionality. *Department of Psychology, Northern Illinois University, United States*. <https://doi-org.ezproxy.leidenuniv.nl/2443/10.1016/j.infbeh.2013.04.004>
- Brieant, A., Holmes, C. J., Deater-Deckard, K., King-Casas, B. en Kim-Spoon, J. (2017). Household chaos as a context for intergenerational transmission of executive functioning. *Journal of Adolescence* 58, 40e48. <http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.05.001>
- Chen, M., & Johnston, C. (2007). Maternal inattention and impulsivity and parenting behaviors. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology: The Official Journal for the Society of Clinical Child and Adolescent Psychology, American Psychological Association, Division 53*, 36(3), 455e468. <http://dx.doi.org/10.1080/15374410701448570>

CHAOS, DAGELIJKSE BESLOMMERINGEN, HARDHANDIG OPVOEDEN

- Coldwell, J., Pike, A. en Dunn J. (2006). Household chaos – links with parenting and child behaviour. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47:11, pp 1116–1122. doi:10.1111/j.1469-7610.2006.01655.x
- Coplan, R. J., Bowker, A. en Cooper, S. M. (2002). Parenting daily hassles, child temperament, and social adjustment in preschool. *Department of Psychology, Carleton University*, pp 376-395. doi:10.1016/S0885-2006(03)00045-0
- Cotter, A., Proctor, K. B. en Brestan-Knight, E. (2018). Assessing child physical abuse: An examination of the factor structure and validity of the Parent-Child Conflict Tactics Scale. *Auburn University, USA*. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.03.044>
- Crnicek, K. A., & Greenberg, M. T. (1990). Minor parenting stresses with young children. *Child Development*, 61, 1628-1637.
- Crnicek, K. A. en Booth, C. L. (1991). Mothers' and Fathers' Perceptions of Daily Hassles of Parenting across Early Childhood. *Journal of Marriage and Family*, Vol. 53, No. 4, pp. 1042-1050.
- Crnicek, K. A., Gaze, C., & Hoffman, C. (2005). Cumulative parenting stress across the preschool period: Relations to maternal parenting and child behaviour at age 5. *Infant and Child Development*, 14, 117–132. [http:// dx.doi.org/10.1002/icd.384](http://dx.doi.org/10.1002/icd.384)
- Deater-Deckard, K., Mullineaux, P. Y., Beekman, C., Petrill, S. A., Schatschneider, C., & Thompson, L. A. (2009). Conduct problems, IQ, and household chaos: A longitudinal multi-informant study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50, 1301–1308. doi:10.1111/j.1469-7610.2009.02108.x
- Dumas, J. E., Nissley, J., Nordstrom, A., Smith, E. P., Prinz, R. J., & Levine, D. W. (2010). Home chaos: Socio-demographic, parenting, interactional, and child correlates. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34, 93–104. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp3401_9
- Field, A. (2009). *discovering statistics using SPSS*. Londen, UK: SAGW Publications.
- Finley, G. E. (1998). Parental Age and Parenting Quality as Perceived by Late Adolescents, *The Journal of Genetic Psychology*, 159:4, 505-506. doi: 10.1080/00221329809596167
- Gelfand, D. M., Teti, D. M., & Fox, C. R. (1992). Sources of parenting stress for depressed and nondepressed mothers of infants. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21, 262–272.
- Kotchick, B. A. en Forehand, R. (2002). Putting Parenting in Perspective: A Discussion of the Contextual Factors That Shape Parenting Practices. *Journal of Child and Family Studies*, Vol. 11, No. 3, pp. 255–269

- Kroonenberg, P. M. en Linting, M. (Red) (2017) . *Multiple Regression for Students: the essentials of multiple regression*. Leiden University.
- Le, Y., Fredman, S. J. en Feinberg, M. E. (2017). Parenting Stress Mediates the Association Between Negative Affectivity and Harsh Parenting: A Longitudinal Dyadic Analysis. *Journal of Family Psychology, 31*, 679-688. <http://dx.doi.org/10.1037/fam0000315>
- Lillard, A. S., Drell, M. B., Richey, E. M., Boguszewski, K., & Smith, E. D. (2015). Further examination of the immediate impact of television on children's executive function. *Developmental Psychology, 51*, 792– 805. <http://dx.doi.org/10.1037/a0039097>
- Linting, M. van Ginkel, J. R., van der Voort, A. (Red.). (2007). *Introduction to Research Methods in the Social and Behavioral Sciences*. Essex, UK: Pearson Education Limited.
- Luster & Okagaki (1993). *Parenting: An ecological perspective*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Malmberg, L. E., Lewis, S., West, A., Murray, E., Sylva, K. en Stein, A. (2015). The influence of mothers' and fathers' sensitivity in the first year of life on children's cognitive outcomes at 18 and 36months. *Child: care, health and development*. doi:10.1111/cch.12294
- Martin, A., Razza, R. A., & Brooks-Gunn, J. (2012). Specifying the links between household chaos and preschool children's development. *Early Child Development and Care, 182*:10, 1247-1263. doi: 10.1080/03004430.2011.605522
- Matheny, A. P., Washs, T. D., Ludwig, J. L., & Philips, K. (1995). Bringing Order Out of Chaos: Psychometric Characteristics of the Confusion, Hubbub, and Order Scale. *Journal of Applied Developmental Psychology, 16*, pp.429-444.
- Mills-Koonce, W. R., Willoughby, M. T., Garrett-Peters, P., Wagner, N., Vernon-Feagans, L. en The Family Life Project Investigators (2016). The interplay among socioeconomic status, household chaos, and parenting in the prediction of child conduct problems and callous–unemotional behaviors. *Development and Psychopathology, 28*, 757–771.
- Moore, D. S., McCabe, G. P., Craig, B. A. (2014). *Introductionn to the practice of statistics (8e ed.)*. New York, NY: W. H. Freeman and Compony.
- Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (z.j.). Stevig Ouderschap.
Geraadpleegd op 21-05-1019, op <https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Stevig-Ouderschap>
- Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (z.j.). Stevig Ouderschap.
Geraadpleegd op 21-05-1019, op <https://www.ncj.nl/producten-diensten/interventies-en>

- Ostberg, M. en Hagekull, B. (2000). A Structural Modeling Approach to the Understanding of Parenting Stress. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29:4, 615-625. doi: 10.1207/S15374424JCCP2904_13
- Rhee K. E., Lumeng J. C., Appugliese D. P., Kaciroti N., en Bradley R. H. (2006). Parenting styles and overweight status in first grade. *Pediatrics*, Vol. 117, No. 6, pp 2047-2054. doi: 10.1542/peds.2005-2259
- Richters en Volkmar (1994). Problematische gehechtheid. Geraadpleegd op 1-2-1019, op <http://richtlijnenjeugdhulp.nl/problematische-gehechtheid/definitie/onveilige-gehechtheid/>
- Strelau, J. (1996). The regulative theory of temperament: Current status. *Personality and individual differences*, 20, 131–142.
- Tong, L., Yato, Y., Anme, T., Shinohara, R., Sugisawa, Y., Tanaka, E., en Yamakawa N. (2012). Early Development of Empathy in Toddlers: Effects of Daily Parent–Child Interaction and Home-Rearing Environment. *Journal of Applied Social Psychology*, 42, 10, pp. 2457–2478. Wiley Periodicals, Inc. doi: 10.1111/j.1559-1816.2012.00949.x
- Thompson, R. A., (2014). Stress and Child Development. *The Future of Children*, Vol. 24, No. 1, *Helping Parents, Helping Children: Two- Generation Mechanisms*, pp. 41-59. <https://www.jstor.org/stable/23723382>. doi: 132.229.13.63
- Tucker, C. J., Marx, J., & Long, L. (1998). “Moving on”: Residential mobility and children’s school lives. *Sociology of Education*, 71, pp. 111–129. <http://dx.doi.org/10.2307/2673244>
- Valiente, C., Lemery-Chalfant, K. en Reiser, M. (2007). Pathways to Problem Behaviors: Chaotic Homes, Parent and Child Effortful Control, and Parenting. *Arizona State University*. doi: 10.1111/j.1467-9507.2007.00383.x
- Vernon-Feagans, L., Garrett-Peters, P. en Willoughby M. (2016). Predictors of Behavioral Regulation in Kindergarten: Household Chaos, Parenting, and Early Executive Functions. *Developmental Psychology*, Vol. 52, No. 3, 430–441. <http://dx.doi.org/10.1037/dev0000087>
- Vollmer R. L., Mobley A. R. (2013). Parenting styles, feeding styles, and their influence on child obesogenic behaviors and body weight. A review. *Appetite*, 71, pp. 232-241. <http://dx.doi.org/10.1016/j.appet.2013.08.015>